

křesťanských řeholí, vycházejícími vesměs z prvotní regule Benedikta z Nursie, jež rybě přikládala značný význam. Chov ryb byl významný pro kláštery i ekonomicky. Další nepřehlédnutelnou součástí klášterní produkce byla výroba piva. Tou se zabývá ve sborníku zajímavým způsobem a na příkladu Trenčína Danica Hlaváčová. František Oslanský pak tematiku uzavírá čtivou studií *Opatstvo benediktínů na Skalce u Trenčína v stredoveku*.

Sborník je inspirativní odbornou četbou, jeho největší devizou je bezesporu smělá multioborovost a zároveň tematická komplexnost a celistvost. Podobné počiny jako sympóziu *Okno do histórie 2019 – Ryba a kláštor* by se měly stát častějšími, zvolený mutioborový kooperativní přístup představuje směr, jímž by se věda měla v budoucnu ubírat.

Naděžda Morávková

Helena PAVLIČÍKOVÁ, *František Mareš. Od fyziologie k filosofii, Praha: Epocha 2017. 358 s. ISBN 978-80-755-7079-6.*

Biografická monografie jihočeské akademičky Heleny Pavličíkové připomněla neprávem opomíjeného českého filozofa a lékaře Františka Mareše (1857–1942) v roce 160. výročí jeho narození a 75. výročí jeho smrti. Autorka, jejímž hlavním zaměřením jsou didaktické problémy výuky filozofie přírodních věd a environmentalismu, vytvořila obdivuhodně podrobný a barvitý portrét tohoto českého vitalisty a významného pražského akademika konce 19. a počátku 20. století. Mareš byl především lékařem, uznávaným a publikujícím odborníkem v oboru fyziologie, děkanem pražské lékařské fakulty i rektorem Karlovy univerzity. Byl však také respektovanou autoritou v diskusích filozofických a obecně vědecky teoretických. Jeho celoživotní přínos pro metodologii přírodních věd a důraz na interdisciplinární aspekty mnohých témat sleduje autorka z nového, doposud nepovšimnutého úhlu pohledu a vychází i z jeho popularizačních a méně známých textů. Některé články v periodikách *Živa* či *Časopis českých lékařů* jsou takto výtěženy vůbec poprvé. Také Marešova bibliografie je teprve v této monografii pojata ve svém celém rozsahu a v přesných citacích.

Mareš byl častým a usilovným polemikem. Autorka se snaží představit jej v polemikách jako pozitivního a logicky argumentujícího oponenta, který vkládal do diskusí celou svou osobnost. Ani případnou prohru nepřijímal nijak tragicky, právě naopak, nalézal v ní inspiraci pro posun svůj i posun celé problematiky. Náměty, v nichž jako protagonista odborných diskusí vystupoval, přitom

nebyly nijak jednoduché, polemizoval o otázkách Kantových tezí, o monismu, angažoval se v českém sporu o *Rukopisy* či otázce Leninova pojetí dialektického materialismu. Rozsah jeho přehledu a argumentačního zázemí autorka odhaluje jako pozoruhodně široký.

Publikace přináší doposud nejpodrobnější a současně nejaktuálnější rozbor Marešova přínosu a obsáhlý přehled pramenů a literatury o Marešově životě a díle. Zajímavou částí monografie je rovněž textová příloha, jež přináší Marešovy drobné a doposud málo známé novinové a časopisecké texty. Ty pomohou čtenáři pochopit nejen Marešovu osobnost, ale i atmosféru v české intelektuální společnosti na přelomu 19. a 20. století. Kniha je rozhodně přínosem pro výzkum v oblasti teorie a historie české vědy.

Naděžda Morávková

Radek Fukala, *Bitva u Lützenu 16. 11. 1632, České Budějovice: Veduta 2019, 128 stran + 16 stran barevné přílohy. ISBN 978-80-88030-37-9*

Českobudějovické nakladatelství Veduta nabídlo nedávno zajímavou novinku v podobě ediční řady nazvané *Útrapy a hrůzy třicetileté války*, drobných knižních publikací, doslova „vycpaných“ množstvím ilustrací, současných i dobových. Po svazcích věnovaných Bílé hoře, dobytí Plzně Mansfeldem, obléhání Českých Budějovic českým stavovským vojskem a Prahy Švédy na samém konci dlouhého ozbrojeného konfliktu přišla na řadu slavná a v mnohem přelomová bitva u Lützenu, opředená gloriolou smrti švédského krále Gustava II. Adolfa a na císařské straně maršálka Pappenheima. Autorem je Radek Fukala, specialista na třicetiletou válku na slovo vzatý.

V prologu Fukala čtenáře seznamuje s evropskou situací v době kolem lübeckého míru v roce 1629, po němž se mohlo zdát, že vítězící císař Ferdinand II. již nenajde důstojného soupeře. Jenže na nátlak říšských knížat přišel o Valdštejna, a to ve chvíli, kdy svůj zásah do války chystal „Lev ze Severu“, švédský král Gustav II. Adolf. Jeho osudy poté sledujeme podrobně, od vylodění na Usedomu, přes bitvu u Breitenfeldu až po první střet, na norimberských šancích, a to s Valdštejnem, znovu povoláním do čela císařské armády. Nechybějí přirozeně ani další souvislosti a důležité události, jako vyvraždění a vypálení Magdeburku nebo smrt ligistického generála Tillyho na následky zranění utrpěného v bitvě u Rainu na Lechu. Kromě toho Fukala právem věnuje detailnější pozornost potyčce u řeky Rippach, která byla předehrou vlastní bitvy lützenské.